

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespunzătoare pentru publicare se trimit redacției.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Învățături cu rost.

În recentii numeri ai acestui organ de publicitate ne-am ocupat de necesitatea de a da cleurului nostru, atât celui din timpul de față — cât și de a pregăti pe cel viitor — elemente de cultura specială mai dezvoltate, de un mai larg și înalt cuprins, decât s'a făcut până acum; și aceasta, între altele, și pentru motivul practic, — că nu arareori suntem surprinși, cu tristă uimire o spunem, în fața atitudinii lipsite de demnitatea cuvenită ba chiar și la apariția unor apucături necompatibile, cu demnitatea preoțească și seriozitatea cerută unor oameni învestiți cu misiunea apostolească.

Socotim dar, că bine este, atât pentru ceice vor avea să se îndrepteze pe calea adevărului, dela preocupățiuni banale, dar și pentru cei cu inima caldă pentru apostolatul lor, să dăm aci, câteva cuvinte calde, învățături cu rost, asupra problemelor »actuale pentru cultura preoțimei noastre« după »Rev. Teol.« (Nr. 3):

»Cu toții ne dăm seama și o spunem adeseori, că *tipul vechiu al preotului românesc*, acel apostol al unor vremuri grele, se pierde, ba a dispărut deja aproape cu totul și, că cultura preoțimii noastre se află într'un *stadiu de tranziție*. Este cunoscut din istorie, că de câte-ori cultura unei tagme de oameni, a unui popor, a mai multor popoare, în fine o cultură oarecare cu anumite forme și manifestări de viață proprii, se află în asemenea stadii de tranziție, — totdeauna se produce un fel de deschilibru, o pierdere a cumpenii drepte în viața sufletească, o nehotărâtă dibuire după oarecari ținte, cari nu se arată destul de luminos, pe când fundamentele vieții de mai nainte se clatină sub picioare. Nu avem sentimentul, că într'un *astfel* de stadiu se află cultura generației celei mai tinere a preoțimei noastre? Să nu umblăm cu măguliri, ci s'o spunem deschis și să arătăm răul, dacă vrem să-l îndreptăm! N'ați

văzut niciodată acel tiner cu examen de maturitate, care poartă un albastru căputaș scurt, la gât, sub barba rasă cu îngrijire, cu o trufașă »cravată«, cu pantaloni strânși lângă picior după cea mai proaspătă modă, cu ghete mai mult sau mai puțin sclipicioase, dar totdeauna călcăiele destul de înalte, și — ca ironia să fie deplină — pe cap... cu ortodoxa pălărie preoțească, în forma ei oacheșă de astăzi?

Este acela... *părintele*? !¹⁴

Dar oare numai în exterior se petrec abateri dela manierele, obligamentele și misiunea ce s'a primit cu hirotonirea »cuvenită«?

»Nu vreau să zic, că numai haina-l face pe om, ci vreau să constat, că în *viața sufletească* a preoților nostri mai tineri nu este ceva în bună rânduială, că s'a cam conturbat cumpăna sufletească și că buruiana primejdioasă a unei *pseudo-culturi* amenință a întuneca podoaba virtuților preoțești. Nu afirm, că toți sau chiar cei mai mulți dintre preoții nostri mai tineri cad sub aceasta osândă, pentru că la mulți răsbește deasupra dragostea pentru înalta lor chemare, frumoasele lor înclinări sufletești și cumpătul unor oameni cu mintea așezată, — afirm însă, că în locul vechiului popă românesc, *incepe* deja a răsări un *tip caraghios*, foarte »modern«, care nu poate fi *părintele* popoului său credincios în *nici* o direcțiune.«

Cine se îndoiește de sincera bunăvoință a interesului pentru biserică și neam a celui, care asemenea vorbește? Bine este ca toți să-și deschidă urechile lor, lăpădându-se de urâtele slăbiciuni preocupățiuni și patimi și ascultând chemarea vremii:

»Nu privim chemarea preoțimei noastre *unilateral*, ci după *toate* atribuțiile ei. O privim apoi mai ales în **temeiurile** ei, cari pot și trebuie să o sprijinească. Iar aceste temeieri nu pot fi altele în *primul rând*, dar nu exclusiv, decât acelea cari ne-au sprijinit în trecut, ne-o sprijinesc astăzi, și vor trebui să ne spriginească în viitor existența și cultura neamului nostru: *piatra în veci*,

nebiruită a evangheliei lui Hristos, care în gura poporului se numește »lege românească«. Ea trebuie să-i dea în primul rând cel mai puternic punct de razim conștiinții preoțești a slugitorilor altarului și a poporului românesc, și tot ea — pe lângă comunitatea de sânge, de limbă, de simțire și de aspirații — trebuie să întemeieze cea mai intimă legătură sufletească a preotului cu poporul. Când însă încrederea și credința în acest punct de razim a slăbit, atunci a slăbit și conștiința și vrednicia preoțească, atunci să știm, că s'a făcut cel dităi și cel mai regretabil pas: pentru abaterea preoțimii dela rolul de părinte sufletească al poporului credincios. Și nu e bine!... căci noauă ne trebuiesc astfel de preoți, cari — deodată cu credința neclintită în vecinicia adevărului dumnezeesc — să creadă și în trăinicia neamului nostru românesc!

Autoritatea preoțimei în fața curentelor dușmănoase.

»De vreme-ce mulți au început să facă vorbă de lucrurile ce s'au plinit la noi... an voit și eu deplin cunoscând toate acestea din început și pe rând a fi-le scrie fie prea puternice Teofile, ca să cunoști adevărul cuvintelor, întru care te-ai învățat.»

(Luca c. I. v. 1—4).

— Urmare și fine. —

A ai mare mângăere pentru tot omul nu poate fi decât aceea, pe care o află în munca prestată spre folosul societății. Răsplata muncii, dacă și nu poate fi alta, este desigur conștiința liniștită a eului sufletească, care în numele lui Dumnezeu confirmă faptele. Dar ce poate fi mai dureros, decât conștiința deprimată a nesocotinței datorințelor unui preot, care va trebui să răspundă nu numai pentru sine, ci pentru o mulțime. De aceea, răspunsul bun creștinesc, ce la toate ierurgiile, preotul îl cere dela Dumnezeu pentru credincioșii săi, ar trebui să-i fie memento la răspunsul, cu care el se va justifica înaintea stăpânului, care și-l-a ales lucrător.

Cert e, că faptele bine plăcute lui Dumnezeu nu pot să nu fie plăcute și oamenilor. Când preotul se prezintă lumii în strălucita haină a faptelor datoriei, nor sau umbră nu-l poate acoperi, ca să-l întunece. Dl Hristos a zis: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceriuri“. (Mat. 5, 16.) De adevărul acesta divin lovindu-se, se frânge și minciuna și calomnia omului infernal.

Deși direcția pastorală după ordinea ei divină se încredințează persoanelor chemate după vrednicie, totuși săvârșirea faptelor se stimulează de anumite calități, ce trebuie să fie aureola păstorului sufletească.

Nu am intenția să mă ocup în cadrul acestei scrieri cu multe de acestea, decât numai cu una, fără de care subiectul acestei teme în conturile sale rămâne ne-complet, iar viața pastorală în lipsa acesteia lăncezește, rămâne sterilă, lipsită de fecunditatea faptelor bune și aceea e sobrietatea. Conștiința datoriei a păstorului sufletească să fie pururea trează, ca după zisa dlui Hrs. să lucreze până este ziuă. Calitatea aceasta este doară cea mai principală, deoacere și cele mai bune intențiuni rămân neexecutate, când căldura inimii pentru lucrare e înlocuită cu răceală și nepăsare. Importanța acestei calități s'a potențat în timpul nostru, când vedem că prea mult duh profan s'a străcurat în biserică și pe multe locuri se adăpostește chiar de aceea, pe cari afară de biserică îi prostitue. Despre duhul cel surd și mut din evanghelie a zis Dl Hristos că se scoate numai cu rugăciune și cu post. Duhul limbut al acestei vremi se îndepartă prin însăși mijloacele menajază darul pastoral și sunt: 1) Serviciul divin săvârșit cu cuviincioasa luare aminte, care încălzește spiritul și-l ține trează, râvnitor de fapte bune. 2.) Meditațiunea despre amoroarea creștină și răsplata împlinirii datorințelor personifică tăria voinței în nobilul altruism iar 3.) Cetirea sf. Scripturi și a disciplinelor teologice și în special a regulilor și datorințelor pastorale obligă spre activitate. Și ce poate fi mai sublim decât plimbarea deasă a gândului prin locurile sfinte din valea Iosafatului și muntele Calvarului, locul tragediei divine, a cărei victimă a fost părintele păstorilor; ce poate fi mai edificător decât a lua duh sugestiv din acele pasaje din sf. Scriptură, cari asemenea tunetului pătrund și în inimile mai impetrite. Căci scrierile apostolești sunt Marseilleza păstorilor sufletești. Care inimă nu va simți greutatea cuvântului: „Amar mie de nu voi binevesti“ (I. Cor 9. 15) și „vai omului aceluia prin care vine sminteala“. (Mat. 18, 7.)

Deși remediile acestea au cel mai bun efect pentru a susține în preot interesul trează față de chemare, totuși în multe cazuri succesul rămâne iluzoriu pentru însuși faptul, că o mulțime de păstori nu-și menajază darul pastoral. Sf. Pavel însuși eră îngrijit de aceasta, când a poruncit lui Timotei astfel: *Îți aduc aminte ca să încălzești darul lui Dumnezeu, carele este întru tine prin punerea mânilor mele*“ (Tim. c. I. v. 6.)

Iar când păstorul sufletească întru atâta e lipsit de forța morală încât nu se poate stăpâni și ocărma pe sine, când statul lui se clatină ca trestia de adierea vântului și nu-și cultivă și încălzește sufletul spre activitate în modul arătat: autoritatea bisericăască poate repara prin aplicarea mijloacelor disciplinei, căci doară scris este, că: „fieste care după faptele sale sau se va preamări sau se va osândi“.

În rezumat: autoritatea în fața credincioșilor, preotul însuși și-o susține prin zel și tact pastoral; căci toată turma cunoaște pe celce o paște în adevăr.

II.

Contrarii preoților știu multe și și află satisfacție în istorisiri despre abuzuri săvârșite din partea aces-

tora, pe cari le și folosesc ca arme de a ne combate și a trage la indoială divinitatea instituțiunei preoției. Și fondul afirmărilor lor nu e tocmai nereal. Căci ce zic ei? În convorbirea mea cu un baptist mi-s'a istorisit despre anumiți preoți zicând între altele, că: nu celebrează serviciul divin cu evlavie, că nu învață poporul prin predică, că umblă la birt și calcă mai multe porunci dumnezezești. Și — continuă — cum poate unul ca acela să fle numit părinte, cum poate păcătosul să scoată pe alții din păcate? Și să fim sinceri, — n'a grăit neadevăr. Apoi având acesta o icoană atât de obscură despre preotul bisericii noastre, cu greu îl pot combate. Dar de ar vorbi numai acesta așa! Vorbește însă satul, opiniunea publică. Și Doamne, ce bine ar fi dacă nu s'ar vorbi despre mulți preoți așa. Dar, durere, nu e numai unul. Nu trebuie eu s'o mărturisesc aceasta, nici nu fac recriminări, când o spun gazetele, când târgurile o discută. Și atunci de ce ne-am miră, când cuvântul vânătorilor de suflete află ehou la poporul nostru.

Să lăsăm cazurile cele mai grele, că nu mi-e scopul să scormonesc fapte, ci să ne ocupăm numai cu cauza răului, ce ne sapă, care este superficialitatea servirei pastorale, izvorul a multor păcate. Superficialitatea, care nu e de tot sporadică, are darul desăvârșit de a diminua autoritatea preotului în fața credincioșilor și a slăbi între ei raportul cel firesc. Spre ilustrare serviască unele fapte.

Oficierea serviciului public divin își are timpul său prescris în tipicul bisericesc. Duminicile și sărbătorile își au cele 3 servicii principale: vecernia, utrenia și liturgia. Prima poruncă bisericească pe care pruncii o învață în școală dispune ca: dumnezeiasca slujbă s'o ascultăm în toată Dumineca și sărbătoarea. Cu toate acestea sunt biserici cu preoți unde vecernia numai la praznicile mari se săvârșeste iar sf. liturgie și câte la o lună odată. Liturgia înainte sfințită apoi, sunt preoți, cări au învechit în zile, dar nu și-au luat prilej, ca odată s'o săvârșască. Unde este aici căldura inimei pentru chemare? Dacă în cele principale domnește superficialitatea, ne închipuim, cum se săvârșesc serviciile mai secundare. Și viceversa: dacă funcțiunile mai ușoare sunt așa desconsiderate, cum ne putem aștepta la împlinirea conștiințioasă a celor mai grele? Căci ce e mai rău, păcatul superficialității nu rămâne singur. El se sporește ca bacilul. Un păcat naște pe altul. Celce se ocupă cu lucruri bune omoară timpul cu ocupațiuni rele. Este aceasta o poamă veninoasă ce inveninează o comună întregă, unde nici cauza bisericească nici cea școlară nu progresează.

În timpul din urmă tot mai des s'au auzit lamentări în sânul învățătorimei, că nu-și primește salariul. Eu sunt convins, că dacă există școală cu învățător confesional și nu-și primește salariul, acolo numai foarte rar se întâmplă ca preotul să nu poarte vina.

Dar efectele superficialității se resimt și în altă direcțiune. Omul superficial de comun e și invidios. Înțeleptul Bacon zice: „*Celce e lipsit de virtute invi-*

diază virtutea altuia... se sforțează s'o înjosească, ca astfel deosebirea să fie mai mică“. Mă și sfiesc a spune că acesta e un adevăr documentat prin purtarea multora dintre iubii confrăți, cari cu bârna în ochiul propriu, caută paie în ochii altora, clevetind pe unii și pe alții deprinși cu împlinirea datorințelor, — în loc de a-i imita. Dovedesc toate acestea, că unde s'a încuibat indolența și superficialitatea, de acolo lipsește, conștiințiozitatea; acolo prinde rădăcină sărăcia faptelor bune, dar și sărăcia de respect și autoritate. Întocmai ca în golul spațiului: de unde fuge lumina, acolo se sălășluște întunerecul.

* * *

Spre a arată, că în sinul nostru în adevăr se ocrotește un rău, care ne paște, am înșirat aci numai puține fapte de ale părinților sufletești răsărite pe urma superficialității. Am făcut aceasta cu cea mai bună intenție de a scoate în relief plat forma fondului moral, ce întunecă frumoasele calități, ce trebuie să încunune pe preot, și am persvadat necesitatea încălzirii darului pastoral prin mijloacele avizate în partea primă. Căci numai uniformitatea procederii, toți să fim ca unul și unul ca toți, sunt calea cea netedă și sigură, ce duce la realizarea prorociei D-lui Hristos că: „*va fi o turmă și un păstor*“ — ținta finală a servirei, cărei ne-am dedicat.

Iată dară, că între preoți sunt de aceia, cari fac rea praxă bisericească. Și precum cei dintâi își întăresc autoritatea naintea poporului, așa aceștia și-o slăbesc. Aceștia dau nota dizonantă, temeiul de discuție în publicitate a chestiei preotești, care alterează raportul dintre părinți și fiii sufletești.

De aceea îndreptarea acestei stări ar mai află un însemnat paliativ în conferențele preotești ținute după un plan bine stabilit. Nobila emulare însă se alimentează numai prin mijloacele disciplinei bisericești, care este panacea vieții sufletești a ori cărei corporațiuni.

Bărăteaz, în Decembrie 1906.

Nicolae Crâșmariu,
paroh.

Curs practic de „Limba română“,

pentru școala primară de Iuliu Vuia.

Recenziunea.

— Urmare din Nr. 11. —

La lecțiile 22 și 24 tractează numărul și genul substantivelor. La lecția 27 tractează cazurile, care tractare se completează cu declinarea substantivelor dela lecția 3. Ei bine, dar oare cazurile, și peste tot declinarea substantivelor, are rost atunci când noi ne luăm de bază și sintaxa? Oare la ce-mi mai trebuie mie să știu de cazul nominativ atunci când eu deja am învățat, că, dacă într'o zicere vin mai multe subiecte unul după altul, se pune între ele coma? ori

de cazul genitiv atunci, când am învățat eventual voi învăța la locul său — că dacă obvin mai multe atribute unul după altul, se pune între ele coma (virgulă)? Așa cu cazul dativ și așa și cu acuzativul. Cât pentru vocativul, ce e mai simplu decât aceea, ca, fiind o chemare, să-l punem în clasa exclamațiilor, căci și acesta, ca și acelea, cu aceleași pretenziuni, anume coma, când mai urmează ceva după ele și sămnul exclamării, când nu mai urmează nimic. Așadar, când ne luăm de bază și sintaxa, atunci la tot cazul această reducere a materialului din etimologie trebuie să o facem — atâta să ne fie profitul. Mi-se va zice poate, că neînvățând cazurile, nu va ști elevul să scrie corect d. e. femeii în loc de femeii, muerii în loc de muerei, verii în loc de verei etc. Dar explicarea ce se dă, la cazul genitiv și dativ, că cel dintâiu *i* ține loc de *e*, zic această explicare se poate face, tot atât de bine și la atribut, răspunzând la întrebarea *a cui?* precum și la complement, răspunzând la întrebarea *cui?* așa că elevul în atari locuri, totdeauna va ști scrie corect, adecă cu doi *i* (ii). În fine, mi-se va reflecta, că la spate avem planul de învățământ care ne prescrie cât avem să facem, ne fiindu-ne permis a alege numai ceea ce voim. Dar cercul de vedere azi e cu mult mai larg decât atunci când s'a făcut acel plan. Deci, libertatea de a face unele abateri dela plan pentru mai bunul succes al școlii, această libertate izvoarește din însăși necesitatea de a ajunge la acel succes. Și această libertate nu ne vor nega-o, sunt convins, nici autcritățile noastre școlare. Despre acest lucru sunt sigur că a fost convins și dl Vuia, căci se vede din abaterile dela plan, ce le-a făcut ici colea, în manual său. Nici într'un loc însă n'ar fi mai nimerită abaterea, decât în locul sus arătat.

Dupăce isprăvește cu declinarea, și peste tot cu tractarea substantivelor, dl autor tocmai atunci își aduce aminte și de articol (lecția 34). Spune, ce e drept, că acesta e un adaus la substantiv, îl tratează însă totuș ca și pe o vorbă de sine stătătoare. Corect eră, dacă acest adaus al substantivului s'ar fi predat odată cu substantivul, și anume înainte de numărul, genul și cazul acestuia, pentru-ca să se poată din deajuns observa toate schimbările ce acela le suferă.

După toate astea, dl autor trece la adjectiv. Acum și de acolo trebuie purces, că pentru noi de mai mult interes e serviciul ce ni-l aduc ființele și lucrurile, decât diferitele forme ale lor, pe cari în gramatică le numim peste tot însușiri. De aci provine că vorbele cari exprimă lucrare sau stare, adecă verbele, sunt după substantive, cele mai apropiate de mintea elevului. Și apoi și noi avem mai mare trebuință de verbe decât de adjective, căci suntem la predarea predicatului, care totdeauna, precum știm, pretinde un verb. Deci, îndată după tractarea substantivului cu articolul, va urma predarea verbului. Din tractarea verbului, într'un mod de tot firesc reese tractarea pronumelui personal, și anume colo la conjugarea verbului. Dacă credem de necesar a spune în acest an

despre pronume mai mult decât se cere pentru conjugarea verbului, atunci vom face și acest lucru; dacă însă nu vedem această necesitate, atunci ne mulțumim numai cu cunoașterea pronumelui personal.

La tractarea adjectivului, afară de ceea ce am spus, mai observ că, dacă declinarea adjectivelor s'a predat, cel puțin să se fi făcut aceasta pe baza proporțiilor. La predarea pronumelui, pe lângă celea de mai sus observ, la exercițiul 59 (pag. 38), că pronumele personale *el* și *ea* stau în locul unor nume de animale. Sub persoane se înțeleg numai ființe omenești; prin urmare pronumele personale sunt inventate pentru a înlocui expres numai nume purtate de atari ființe. Mai observ la declinarea pronumelui, că s'a omis genitivul pronumelui. Dacă noi ne-am obișnuit ca pronumele din cazul genitiv să-l numim posesiv, aceasta nu ne îndreptățește să negăm un adevăr, anume că pronumele n'are cazul genitiv.

Atât despre partea etimologică din acest manual urmând acum să arat constatările din partea sintactică. Cu cale eră să iau partea sintactică într'una cu cea etimologică. O declar însă, că n'am putut face acest lucru, din cauză că părțile aceste două ale gramaticii sunt tratate în manual într'un mod atât de despărțit, încât par'că unul e scopul uneia, și cu totul altul al celeilalte. Așa am fost silit să isprăvesc întâiu cu partea etimologică, și apoi să încep cu cea sintactică.

La început am arătat cum a ajuns dl autor la tratarea zicerei. Trece apoi la tratarea subiectului, unde scoate următoarea regulă: „Ființa sau lucrul, despre care zicem ceva, se numește subiect“. D'apoi pentru D-zeu! în gramatică avem de lucru cu îneseși ființele și lucrurile, ori numai cu numele lor, și peste tot cu ziceri și vorbe? Facem gramatică, ori istoria naturală? Bietul elev! va fi dus în rătăcire, gândind că subiectul e animalul cela din curte, care fuge, sbeară etc. Și dacă se va găsi cineva să-i spună, că acela din curte nu e subiect, ci animal, el nu va ceda, căci... așa a învățat la școală.

După predarea subiectului, și mai pe urmă a predicatului, trece la felul propozițiilor, arătând propoziția afirmativă, negativă, întrebătoare, poftitoare și exclamativă. Dar pentruce atâta împărțitură, și încurcătură de reguli, arătând odată că predicatul face ceva, și este ceva, iar altă dată că nu face nimic și nici nu este nimic — cu toate că el totdeauna face ceva, și anume aceea că spune ceva despre subiect, apoi, totdeauna acela este ceva și anume, o parte a zicerei?! De toate încurcăturile acestea eram scăpați cu desăvârșire atunci, când din felul propozițiilor luam numai atât cât ne trebuia, cuprinzând aceea în următoarea regulă: „Totdeauna, când întrebăm cu propoziția, punem la capătul ei sămnul întrebării; iar când chemăm, poruncim, ori ne mirăm, punem semnul exclamării“. Prin acest lucru adecă folosirea semnului întrebării și al mirării, așa cred, ne-am ajuns scopul urmărit prin felul propozițiilor, nu ne mai trebuie deci nici un fel de aglomerare a materialului.

După partea sintactică, urmează partea așa numită ortografică. Cea mai mare greșală în școala populară se face tocmai prin repartizarea materiei de învățământ în diferitele studii. Căci predând fiecare studiu ca și pe un întreg de sine stătător, nu putem ca cu fiecare cunoștință din acele studii, la momentul oportun, să apăsăm punctul cerut în săvârșirea operei școlare; așa că deplinul succes, din cauza greșelei de mai sus, totdeauna este eschis. Înțeleg materia de învățământ ca o culegere de cunoștințe din toate ramurile de știință, pentru-ca nu împărțite și predate ca diferite studii, cari corespund la diferitele ramuri de știință, ci toate la un loc să mijlocească ceea ce țintim prin școală. Nu ținem cont de aceasta? Astfel se întâmplă că absolventul școlii va avea cunoștințe speciale din geografie, istorie, științele naturale, religie etc. dar nici odată nu va avea acea cunoștință generală care e de lipsă ori cărui om, pentru-ca să poată trăi, într'adevăr prin, sau cu ajutorul aceleia. Ce să mai zicem însă atunci, când unul și acelaș studiu e împărțit între altele atâtea studii? La tot cazul, că această împărțire va zădărnici și micul rezultat ce acel studiu l-ar putea aduce în ajungerea scopului școlar, fiind predat ca o singură unitate. Și tocmai a ținut dl Vuia mult la aceea, ca din greșala de mai sus, nimic să nu rămână necomis de dânsul. Așa, după ce partea gramatică din manual a împărțit-o în două părți: etimologie și sintaxă, tractând pe fiecare deosebit, ca și când n'ar avea nici în clin nici în mănecă una cu alta, vedem că din aceea mai smulge și o a treia parte: ortografia, trăctând-o și pe aceasta cu totul independent față de celelalte două părți, încât numai în foarte puține puncte — pe semne unde întâmplarea a adus cu sine — coincide cu acelea.

(Va urma.)

Recenziunea

manualului »Curs practic de Fizică și Chimie« pentru cursul primar de Iuliu Vuia învățător, director școlar. 45 pag. Prețul 50 fil.

Manuscrisul acesta nu are prefață, nu cunosc autorii consultați. Pe lângă observarea aceasta constat, că manuscrisul dlui I. Vuia intru toate corespunde planului de învățământ. Materialul e împărțit corect. (Statica, hidrostática, acrostática, calorică, acustică, optica magnetizmul și electricitatea). La finea fizice sunt câteva bucăți din chimie, cari sunt luate din viața economică. Greșeli mai mici sunt, dar puține! Așa p. e. germanism „Perpendiculul se folosește de zidari“, în loc de Perpendiculul îl folosesc zidarii etc.

Pârghia nu e chiar clar tractată. Autorul zice, că pârghia trebuie să fie găurită, ce nu e adevăr, căci autorul însuși zice mai la vale, că e destul să fie spriginită într'un punct (c).

Câteva greșeli de soial acesta le-am cores eu în manuscris, pentruce rog pe dl autor să nu se supere.

Tot așa am cores în manuscris și erorile ortografice, cari sunt mai multișoare, ca și cele de limbaj. Așa e greșită folosirea „să“ „se“. Infinitivul unor verbe e scris cu „ii“.

Conziderând, că partea bună a manuscrisului acesta prevalează puținelor erori, pe cari altcum le-am cores eu, constat, că manuscrisul „Curs practic de Fizică și Chimie pentru cursul primar de Iuliu Vuia inv.“ este apt spre a fi suscept în lista manualelor aprobate pentru școala noastră confesională poporală.

Arad, la 5/18 Februarie 1907.

Nicolae Mihulin,
prof. prep.

Convocare.

Despărțământul protopopesc Oradea-Mare al reuniunii învățătorilor ort. români de sub Consistorul din Oradea-Mare prin aceasta se convoacă la ședință pe Joi în 11 April n. (29 Martie) v. a. c. la 9 ore a. m. în școala din Oradea-Mare.

PROGRAMA :

1. Dimineața la 9 ore asistare la chemarea duhului sfânt.
2. Deschiderea ședinței.
3. Prelegere practică din Religione.
4. Reflexiuni asupra prelegerii ținute.
5. Executarea concluzelor adunării generale resp. com. central.
6. Discuțiunea »Planului de învățământ«, (la acest punct fiecare membru va avea a-și exprima în ședință opiniunea).
7. Discuțiuni asupra chestiilor școlare.
8. Propuneri și interpelări.
9. Fixarea proximei ședințe.
10. Încheere.

Oradea-Mare, 19 Martie (1 Aprilie) 1907.

Nicolae Firu,
învățător, președintele
reuniunii tractuale.

CRONICA.

Sfințirea școlii din Bocșa-română. În ziua de Duminecă la 4/17 Febr. a. c. s'a sfințit casa bisericii resp. noul edificiu al școlii gr.-or. române din comuna Bocșa-română.

Ziuă frumoasă și plină de bucurie. Popor mult s'a adunat la biserică și ca să ia parte la actul sfințirii. Reprezentant al P. S. Sale dlui Episcop al Caransebeșului a fost P. O. d-n pprezv. tractual M. Popoviciu. După liturgie au mers cu toții în noua zidire a școa-

lei (care e zidită în curtea bisericii) și s'a sevârșit sfințirea din partea P. O. domn protopresbiter și preoții asistenți O. domni Ioan Popoviciu și Iancu Ișfan Stan, precum și învățătorii locali Dem. Pruneș și Miron Popoviciu.

„Albina“ pentru gimnaziul din Brad. Institutul de credit și economii „Albina“ din Sibiu, a votat pentru gimnaziul din Brad suma de 10,000 cor., din care sumă 2000 cor le-a solvit la cassa arhidiecezană din Sibiu.

Apelul „Crucei roșii“. „Crucea roșie“ a carității și a umanității își ridică steagul mângâietor pe câmpul trist al luptelor, în cari frați de ai noștri din România au trebuit să fie uciși și răniți de frați de ai noștri.

Vor fi răniți și nevoiași destui pe câmpul răscoalelor. Și unde sânge a curs, „Crucea roșie“ nu poate să lipsească.

Conștientă de menirea sa, Societatea „Crucea roșie“ a femeilor române a și adresat un călduros apel către toți bunii români, rugându-i să contribuie ce vor crede de cuviință pentru alinarea suferințelor celor ce cu, sau fără vina lor au căzut pe câmpul răscoalelor, căci așa cer adevăratele percepțe ale umanității.

Nu ne îndoim, că la apelul „Crucei roșii“ vor răspunde toți aceia, în cari sentimentul milei și al dragostei de aproapele, trăiește. Orice daruri sunt binevenite. Se cer mai ales pansamente, tot felul de rufe, alimente.

Nouă biserică românească în America. În orașul Saroyer (statul Dakota, America) s'a zidit biserică românească; sfințirea ei va avea loc în primăvara aceasta. Preot român e Benedict Hiescu.

Adunarea generală extra-ordinară a Reuniunii femeilor române din Brașov, se convoacă pe ziua de 22 Martie (4 Aprilie) l. c. tot la 3 ore în sala cea mare a gimnaziului român. Obiectul de pertractat este: Chestia zidirii unui internat de fete. Adunarea s'a convocat de nou, pentru că în 16/29 Martie a. c. ședința adunării nu s'a putut ține din lipsa numărului suficient de membre.

Impăratul german Wilhelm II. la Viena. După știrile ce sosesc din Berlin, împăratul german va veni cu începutul lui Iunie pentru o zi la Viena, ca să asiste la desvâlirea monumentului împărătesei Elisaveta.

Inundarea Tisei. Lângă Csongrad și în locul unde se revarsă Crișul, a crescut Tisa așa de tare, încât a eșit din alvie și a acoperit ținuturi întregi cu apă. Locuitorii acestui ținut sunt în o panică grozavă.

† Nicolae Stupariu, locotenent în armata comună, un bun camarad și român de inimă, după cum se telegrafează din Eszék, după un morb mai îndelungat, a încetat acolo din viață, în ziua de 3 Aprilie. Fie-i memoria binecuvântată!

Necrolog. Vasile Popa preot ortodox român în Poenile de jos — tractul Vașcoului — a răposat în Domnul Vineri la 16/24 Martie a. c. În mormântarea i-s'a făcut Duminecă la 18/31 Martie a. c. Odihnească în pace.

Un sat preistoric în Silezia. Celebrul arheolog italian, senatorul Angelo Mosso, în zilele trecute a făcut descoperiri foarte interesante în urma săpăturilor din apropiere de Girgenti. La hotarele satului Cannatelo, a descoperit ruine de locuințe omenești din an-

ticitate: e un teren în semicerc și pe el colibe în stare bună, vetre și pietrii de moară. Colibele sunt înconjurate de ziduri de piatră, construite cu îngrijire. Printre ruine s'au găsit multe vase de piatră. S'au mai găsit arme de piatră și rămășițele unei săbii din Micheneea. După părerile profesorului Mosso, satul antic desgroat, e cel mai vechi din câte s'au descoperit până acum în Silezia.

Expoziția de industrie casnică în Timișoara. La expoziția locală din Timișoara pentru arta și industria casnică sunt expuse într'un pavilion separat, și lucruri românești de artă și industrie casnică, precum cămeși, ciupege, cătrinți, pături ect. adunate din împrejurimile Timișoarei prin d-nele Putici și Mihuța. O foaie ungurească laudă lucrurile românești și zice că poporului român îi place ce e mândru și cu gust artistic. Face apoi propunerea să se colecteze astfel de lucruri în muzee comerciale și să se valorizeze în piețele mari, mărind astfel bunăstarea populațiunii.

Cronică bibliografică.

Luceafărul VI. 6. Asociațiunea, Oct. C. Tâslăuanu. Eu văd în vis (După Petöfy) O. Goga. Fântâna Hăzului, M. Sadoveanu. Coloseul (din Roma) G. Murnu. Aduceri aminte, Al. Ciura. Scrisori din București, G. Bogdan-Duică. O deosebire, O. Goga. Cântec, Liliac. În lumea dreptății, de Brătescu-Voinesti (recenziune și un specimen). Cronică. Notițe bibliografice.

Țara Noastră I. 12. Zile grele. Cântec din bătrâni. Faceți bine la ori-cine. I. Deriu. Un izvor de înavuțire (stupii), G. Maican. Un portret, costum din Bănat. Vorbe vesele. Despre creșterea și folosul vitelor. Un izvor de bogăție (pomăritul). Știri.

Albina X. 25. Cătră locuitorii satelor. În numele M. S. Regelui. Către toți cucernicii preoți și învățători. O circulară a băncilor populare. A: Românii din Turcia. Dr. Lux: Oprirea opiului în China. Curățirea stupilor. Agricultura în California, de O. Boiu. S. Moga, Cronică agricolă comercială. Societatea „George Lazar“ din Bușteni. Bisericile din Brăila. Domeniile Coroanei. Cronică. Zicătoare. Contra alcoolului. Sfaturi. Ilustrațiuni.

Librăria Ciurcu Brașov ne trimite următoarele broșuri:

1. (Bibl. teatr. Societ. f. teatru) Nr. 11, Dragoste cu toane, pastorală într'un act și în versuri, de Goethe tradusă de St. O. Iosif. 50 fil.

2. Nr. 12, O ședință comunală, comedie în două acte, de G. Stoica, 80 fil.

3. (Bibl. Teatrală ed. Ciurcu), Cinematograful, comedie într'un act de D. Boșca, 30 fil.

4. Două nebunii, icoană familiară în 2 tablouri, prelucrată după N. Gane de D. Roșca. 30 fil.

5. Glume din lune adunate și în lume date, de G. Maican; Adam și Eva, poveste de Rogez; Cine dă un ban, Dumnezeu îi dă doi, de Teodorescu S. Kirileanu. 4 fil.

6. Multe și de toate, într'un singur sat aflate (poezii, cântece...) G. Maican, 24 fil.

A apărut în tipografia noastră și se află de vânzare următoarele cărți:

Curs practic de **Fizică** și **Chemie** pentru cursul primar, de Iuliu Vuia. Unicul manual de acest soi scris pe baza *noului plan de învățământ*, cu nu-

meroase ilustrațiuni. Aprobate cu decizia V. Consistor aradan delă 1/14 Martie 1907, Nr. 722. Prețul unui exemplar: 50 fil.

Abc-dar pentru clasa primă a școlii primare după metoda sunetelor vii alui I. Gabel, de I. Vuia învățător dir. școl. ediția a II-a. Prețul unui exemplar 40 fileri.

„Limba maghiară“ partea primă în ediția II-a de I. Groșorean și I. Moldovan prețul unui ex. 50 fileri.

„A doua carte de cetire“ pentru elevii școlii pop. de I. Groșorean și consoții ed. IV-a, prețul unui ex. 40 fil.

Spre știre!

În urma multelor recercări am tipărit extrase din matriculele botezaților, cununaților și răposaților în limba română și maghiară paralel. Prețul coalei (2 ezemplare) pe hârtie albă 6 fileri.

La tipografia diecezană din Arad se află spre vânzare:

Regulamentul pentru parohii cu prețul de 20 fileni și 5 fileri porto. Tot cu acest preț **Regulamentul pentru examenul de cvalificațiune învățăto-rească.**

Concurse.

Pentru îndeplinirea parohiei de **clasa primă** din **Curtacher**, devenită vacantă prin moartea decedatului Ambrosie Ungurean, se escrie concurs cu termen de **30 zile** delă prima publicare.

Emolumentele sunt. 1., sesiunea parohială cu dreptul de pășune. 2., unul din intravilanele parohiale. 3., stolele uzuat. 4., întregire din vistieria statului care în trecut a fost 1346 cor. 70 fil. Alegândul va fi obligat a propune religia în școlile noastre confesionale fără altă remunerație, precum și a predică cel puțin odată în fiecare lună. În temeiul înaltului ordin Consistorial Nr. 2711 din 1906, dacă se va reactivă parohia primă arondându-se comuna Curtacher în două parohii egale, e obligat a cedă preotului ce se va alege la parohia a doua jumătate din parohienii săi dimpreună cu venitele cu cari sunt obligați aceștia a concurge la dotațiunea preotului. Toate dările obveniende este obligat alegândul a le suportă fiind dator a le plăti regulat în fiecare an. Reflectanții pe lângă strictă observare a §. 20 din regulamentul pentru parohii sunt obligați a se prezentă în cutare Duminecă ori sârbătoare în sf-ta Biserică din Curtacher spre a-și arată desteritatea în cele rituale și oratorie.

Curtacher, la 11/24 Martie 1907.

George Ursu,
preș. substituut.

Adrian Ungurean,
not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Mihail Lucața* protoprezviter.

—□—

2—3

În urma înaltei ordinațiuni a Ven. Consistor diecezan Nr. 1565/1907 delă 10/23 Martie 1907 se escrie prin aceasta din oficiu concurs pentru îndeplinirea parohiei **de clasa I din Cinteii** (protopopiatul Chișineului, com. Arad) devenită vacantă după trecerea la cele vecinice a fostului paroh Ioan Iancu.

Venitele acestei parohii sunt: 1., una sesiune pământ estravilan. 2., un intravilan parohial. 3., stolele după norma stolară. 4. birul uzuat.

Alegândul este îndatorat, a catehiză elevii din școala noastră confesională d'acolo fără altă remunerațiune, și va suportă însuși toate dările publice după beneficiul său preoțesc; iar în cazul când s'ar reactivă în acea comună și parohia a doua — care în prezent e redusă, — preotul ales pe baza acestui concurs, fără vre-un drept la altă recompensare, e obligat a cedă jumătate din poporeni comunei cu toate obligamentele și îndătoririle.

Recurenții sunt avizați, să subștearnă recursele lor provăzute cu documentele de cvalificațiune și adresate comitetului parohial din Cinteii în termen de **30 zile** delă prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“ la oficiul pprezviteral ort. rom. în Chișineu; iar pentru dovedirea desterității în slujba dumnezească și oratorie vor avea să se prezinte — pe lângă strictă observare a §-lui 20 din Regulam. pentru parohii din a. 1906 în vr'o Duminecă ori sârbătoare în sfânta biserică din Cinteiu.

Chișineu, 13/26 Martie 1907.

Oficiul protoprezviteral ort. român:

Dr. Ioan Trailescu.

—□—

2—3

Pe baza rezoluției Venerabilului Consistor N-rul 1637/907 se escrie concurs cu termen de **30 de zile** pentru îndeplinirea capelaniei temporale sistemizată pe lângă veteranul paroh Iosif Rădneanț din **St. Andras** (protoprezviteratul Timișorii).

Beneficiul capelanal consistă din jumătatea tuturor venitelor parohiale, după cari alesul va purtă și sarcinile publice; iar ca paroh va beneficia de sesiunea întreagă (de circa 37 jughere) stola normată, birul uzuat și eventuala întregire a dotației delă stat.

Delă recurenți se cere cvalificația prescrișă pentru parohii de **clasa I (primă)** conform §-lui 17 din Regulamentul pentru parohii din a. 1906. Recursele sunt a se trimite P. On. oficiu pprezviteral în Timișoara (Fabric). Reflectanții vor avea să se prezente cu observarea §-lui 20 din numitul Reg. în s. biserică spre a-și arată dexteritatea omiletică și rituală. Alesul se obligă a providea gratuit catehizarea în școala confesională din loc.

Dat în St. Andras, din ședința comitetului parohial ținută la 11/24 Martie 1907.

Comitetul parohial.

Cu consenzul protoprezviterului: *Dr. Traian Putici*

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei de **clasa III-a Mustești**, se escrie concurs cu termen de **30 zile** delă prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Venitele sunt: a) Uzfructul grădinei parohiale și a unei sesiuni de pământ, parte arător, parte pășune; b) stolele îndatinat; c) birul constatător din câte o măsură de cucuruz sfărmat sau 2 cor dela fiecare număr de casă; d) întregirea dela stat conform evalueazării celui ales; e) de cvartir va avea a se îngriji cel ales, precum el va avea să supoarte și dările publice.

Reflectanții sunt poftiți a-și înainta recursesele ajustate conform Regulamentului pentru parohii și adresat comitetului parohial în terminal fixat la oficiul protopopesc din Buttyin (Arad m.) având a se prezenta în sfânta biserică, în vre-o Duminecă ori sârbătoare, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și cele rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Iozn Georgia* adm., protopopesc protoprezviter.

—□—

3-3

Licitațiune minuendă.

Pe baza incuviințării V. Consistor Nr. 6912/1906 prin aceasta se escrie concurs de licitație pentru repararea turnului, acoperemântul și văruirea bisericeii pe din afară din comuna **Șuşanoveț** (Sziklás) pe ziua de **13/28 Aprilie** 1907 în ziua de Florii la orele 2 d. amez.

Prețul de exlamare 1194 cor. 96 fil.

Doritorii de a licita au să depună în bani ori în papire de valoare vadiu de 10% dela prețul de exlamare.

Întreprinzătorii nu au drept a pretinde diurne ori spese de călătorie.

Comuna bisericească își rezervă dreptul a angaja pe acel reflectant în care va avea mai multă încredere.

Planul precum și preliminarul de spese se pot vedeă la oficiul parohial din loc.

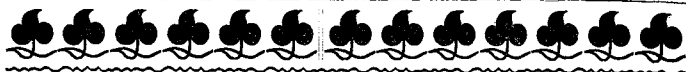
Contractul incheiat pentru întreprinzători, va fi valabil îndată după subscriere, pentru comuna bisericească, după aprobarea V. Consistor.

Șuşanoveț (Sziklás) la 18/31 Martie 1907.

Comitetul parohial.

—□—

1-3

Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cor-nute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuintărea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnătate este pentru oricare econom a întrebuintă acest prav de îngrășare, căci prin aceasta să urcă valoarea — adecă prețul vitelor, porcilor și a cailor. Prețul este 60 fil.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stărpirea acestora. Prețul 60 fil.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuintărea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina dezvoltare a primăverei, suferă mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i astfel încât în loc de a li-să ridica prețul, chiar perd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinteze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fil.

Extracte pentru prepararea romului și a diferitelor licheruri. Cine voiește a-și prepara rum și licheruri bune și ieftine, să întrebuinteze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fil. Pentru prepararea rachiului de prune iarși 40 fil.

Thee foarte ieftină și bună. 1 pachet 20 fil.

Sirop de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 kg. 1 cor. 20 fil.

Unsoare contra mânilor și picioarelor înghețate 70 fil.

Esentă contra bătăturilor, (ochi de găină) 70 fil.

Toate aceste se capătă la:

7-10

— **Cornel Demeter, apotecar în Szászváros.** —

„Janus

“ institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,

este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“

pentru Austro-Ungaria.

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

Premii efitine. Condiții de asigurare favorabile.

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.
Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000,000 cor. § Avera institutului 31.000,000 cor.

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000,000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== **Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric.** =====

Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).

(46)